

EU och pengarna

- en undersökning om hur den översiktliga planeringen i två svenska strategiska regioner påverkas av Europeiska regionala utvecklingsfonden

Märta Alsén

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet
EX0504 Självständigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Nivå: Avancerad A2E
© 2013 Märta Alsén, e-post: marta.alsen@gmail.com
Titel på svenska: EU och pengarna
Title in English: EU and the money
Handledare: Ann Åkerskog, institutionen för stad och land
Examinator: Madeleine Granvik, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Patrik Cras, institutionen för stad och land
Foton och illustrationer är författarens egna om inget annat anges.
Nyckelord: Översiktsplanering, EU, Strukturfonder, ERUF
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

Förord

Landskapsarkitektur är ett brett ämne som rymmer det mesta, från entreplanteringar till planering av regioner, ja hela kontinenter. Landskapsarkitektur innehåller en fascinerande och unik spännvidd. Under kursen Landskap och planeringsprocesser som jag läste våren 2011 kom jag för första gången i kontakt med EUs infl ytande över svensk planering. Jag insåg ganska snart att min kunskap om EUs roll i planeringen var liten men infl ytandet som EU har över oss ganska stort. Min nyfi kenhet väcktes och nu under hösten 2012 har jag fått djupdyka i detta spännande ämne.

Ett stort tack till min handledare Ann Åkerskog som har hjälpt mig att tänka vidare och att ständigt fråga varför.

Summary

The European Union is a 60 year long collaboration between the European countries. It was born from the intention to ease trade and thereby reassure peace. Within the 60 years EU has functioned it has developed and expanded further. In 1952 it evolved around the trade of coal and steel between six countries, today it includes 27 nations and oversees a large number of topics such as foreign affairs, a common currency and regional politics. EU has grown at several times, the latest expansion was the largest where 12 new countries became members. The unions of countries that only 60 years ago were at different sides of a world war can be considered an accomplishment.

Within the EU there are great economic and social differences. The aim is to even out those differences by Cohesion Policy and the structural funds. Every seventh year the union develop a long term budget which also includes the financing, goals and structure of those funds. The total budget for the EU in between 2007-2013 is 862 billion euro, approximately one third of that sum falls into the structural funds in order to fulfill the aim to decrease social differences. The structural funds are divided into three different funds, the ESF, ERDF and the Cohesion Fund. These so called funds are rather to be considered different posts in the EU long term budget than actual funds. However they finance different fields with different goals. This thesis focuses on the goal aiming towards regional competitiveness and development and the ERDF fund.

Sweden is divided into eight different regions; every region has developed their own operational program that presents the regional goals and focus. The operational program is based on the regional development plans of the county's regional development plan. Every municipality in Sweden is a part of a county but also a region which implies that they are a part of a regional development plan as well as an operational program. In order to get projects approved and money granted by the Swedish Agency for Economic and Regional Growth certain criteria given by the EU must be fulfilled together with criteria decided on the national level. The single municipality holds a large number of document and legislation to relate to in their daily work with planning.

The Swedish municipalities are affected both by the EU legislation and by the above mentioned national strategies and visions. The Swedish Association of Local Authorities and Regions represent Sweden in the EU Regional committee. The committee is the arena where Sweden is given the opportunity to influence legislation and strategies. Sweden is however a small part of the union and long term planning is necessary in order to achieve change.

Aim

My aim is to investigate how comprehensive planning in Sweden is related to the economic influence of the EU by researching examples from different geographical areas in Sweden. Through the thesis I want to develop my analytical skills as well as find a greater understanding for what authorities influence the planning process.

Delimitation

I compared the result of the applications to the EU fund in two regions, the middle part of Norrland, and the eastern part of mid-Sweden. I chose projects performed within the project period 2007-2013 that were completed. The planning documents I focused on in each municipality I studied where the goals, visions and comprehensive plans.

Research questions

My research questions were:

- Does the European regional development fund effect the comprehensive planning in Sweden and if so how is it visible?
- Is there any geographical difference in how the effect/impact of the structural fund is visible between regions?
- Are there any common trends to be seen in the projects that were given financial support from the funds?

Method

I used two methods in order to answer the research questions, literature studies and interviews. The literature study holds three parts; articles and books, applications and final reports from projects that were granted funds from ERDF and finally comprehensive plans from the municipalities concerned with the projects. The interviews were performed with four persons who possess different connections to the effect of EU on Swedish comprehensive planning. Göran Theolin is responsible for matters concerning EU at Swedish Agency for Economic and Regional Growth. Anders Risberg and Per Grängsjö are in charge of the regions eastern Mid-Sweden and Mid-Norrland. Anna Carlsson is senior adviser for regional growth at the Ministry of Enterprise, Energy and Communications.

Result

The main part of the literature concerning the structural funds and their impact are found with different authorities. I considered the information reliable even though it is seldom screened in the same way as books or articles. Therefore I decided to perform a literature study based on books and articles, on the growth and development of the structural funds, the expansion of EU and regional politics.

The Swedish Agency for Economic and Regional Growth gather all approved project applications available to the public. I used the delimitations in order to choose the projects I wanted to research. Five of my research projects were found through the project database, the sixth was recommended to me in my interview with Anders Risberg. Both the applications and final reports of the chosen projects were reviewed in order to find out what impact the performed project could show on the development of the municipality.

To better understand how the municipalities concerned with the projects I reviewed aimed to develop I read their comprehensive plans with a focus on visions and goals. Since the comprehensive plans differ both in amplitude and content when it comes to visions and goals as well as the time of latest update I gathered the information I found in a table. By gathering all municipality goals and visions in the table I made it easier to compare them to one another. In order to conclude the visions and goals into a few sentences I had to make sure I had great understanding for the municipal intentions.

The visions and goals of the municipalities were then compared with the project impact to see if the project helped fulfil any part of the visions or the opposite. These comparisons showed both differences between the regions but also some difference between municipalities within a region. The most revealing difference was that projects performed in one single municipality more often fulfilled the goals and vision whereas projects involving several municipalities often, not always, fulfilled some part of the municipality visions. One of the reasons that the common projects did fulfil parts of the visions is probably due to the fact that most municipalities hold similar prerequisites and issues and express similar visions and goals as a result.

The interviews gave me information that would have been hard to come by in written sources. Even more important the interviewees provided me with first hand views and opinions on the structural funds. I also found answers to my research questions concerning regional differences and whether ERDF impacts Swedish comprehensive planning.

Discussion

After completing this study I can declare that the EU structural funds do effect Swedish comprehensive planning. The possibility given to municipalities to apply for financial support to perform projects has meant that projects have been carried through faster than they would have without additional funding. From what I have seen when studying comprehensive plans, final reports, operational programs and interviewed people in different positions at the Swedish Agency for Economic and Regional Growth I can conclude that the municipalities are using the ERDF as means to carry out their goals and visions in several cases.

Through the literature I read I have received a clear image of how the structural funds affect the EU and the huge amounts of money the funds hold. The main goal; to even out social and economic differences within the union are indeed positive but raises the question on whether or not the funds are the best way to achieve the goal and if the money ends up where they are best needed?

By choosing three projects from both regions I found understanding on how the funds impact the participating municipalities. My results are based on the comparison of the municipality goals and visions in the comprehensive plan and the described effects the chosen projects. These projects are only a small part of the total amount of projects that are performed with funding from the EU. A similar comparison between a different selection of projects in other areas and municipalities would maybe show a somewhat different result.

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Summary.....	4
Introduktion.....	10
Begreppsförklaring.....	11
Bakgrund.....	12
Syfte.....	15
Forskningsfrågor.....	15
Målgrupp.....	15
Metod.....	16
Resultat.....	20
Litteraturstudie.....	20
Intervjuer.....	23
Visioner och måliöversiktsplanen.....	26
Diskussion.....	40

Introduktion

Sveriges kommuner och landsting (SKL) tog för ett av sina föredrag fram en siffra på hur stor inverkan EU har på de kommunala frågorna. Det visade sig att i ungefär 60 procent av alla frågor som kom upp på dagordningen i kommuner runt om i Sverige hade EU en direkt eller indirekt påverkan (Sveriges kommuner och landsting, 2010). För mig tydliggör den siffran vikten av att förstå hur EU genom sina olika organ påverkar kommunernas dagliga arbete. Europeiska regionala utvecklingsfondens (ERUF) påverkan utgör bara en liten del av de 60 procenten det är dock en del som har stor påverkan på planerares och samhällsbyggares arbete.

EUs totala budget för 2007-2013 är 862 miljarder euro. Av dessa går 308 miljarder euro till de olika strukturfonderna (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2012). Sveriges medlemskap i EU innebär att vi liksom alla andra länder i EU vart sjunde år tilldelas många miljarder kronor i stöd från strukturfonderna. Syftet med strukturfonden är att utjämna de ekonomiska och sociala klyftorna inom EU. EU driver helt enkelt en sorts omfördelningspolitik, vars mål är att skapa en stabil gemenskap och förutsättningar för en god ekonomisk tillväxt. Olika mycket pengar delas därför ut till olika länder och olika regioner inom respektive land får olika mycket pengar. Hur pengarna ska fördelas inom EU avgörs vart sjunde år när EU länderna tillsammans beslutar om sin långtidsbudget.

Ungefär en tredjedel av EUs budget 2007-2013 går till de tre strukturfonderna (EU-stöd, 2012). Sverige får under projektperioden 2007-2013 8,4 miljarder kronor ur europeiska regionala utvecklingsfonden. Pengarna fördelas över Sveriges åtta olika strategiska program vilka också representerar olika geografiska regioner (Näringsdepartementet, 2007). I Sverige har kommunerna planeringsmonopol vilket innebär att det endast är kommunerna som har rätt att bedriva översiktsplanering och upprätta detaljplaner. Att kommunerna har planmonopol innebär dock inte att de står fria från påtryckningar och influenser från andra instanser. Alla kommuner är delar av län och regioner, nationen och till slut EU, vilket innebär att de måste förhålla sig till flera nivåer av styrdokument.

I det här examensarbetet kommer jag att undersöka om och i så fall hur pengarna från ERUF påverkar de enskilda kommunernas översiktliga planering.

Begreppsförklaring

Strukturfonder- Det finns tre strukturfonder Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) som grundades 1975, europeiska socialfonden (ESF) som grundades 1958 och Sammanhållningsfonden som grundades 1993. ERUFs stöd går främst till infrastruktur och skapande av sysselsättning medan ESF stöd främst går till utbildningsåtgärder. Sammanhållningsfonden ger stöd till miljöprojekt och transeuropeiska transportnätprojekt. Strukturfonderna är instrument för att genomföra Lissabonstrategin och Europeiska sysselsättningsstrategin (Svenska ESF rådet, 2011).

Additionalitetsprincipen – För att undvika att pengar delas ut till projekt som inte är relevanta samt för att skapa en hävstångseffekt kräver EU att olika offentliga organ skjuter till pengar till de projekt som länder söker bidrag för ur strukturfonderna. Hur stor procent av projekten som EU finansierar varierar från land till land och beror på hur den inhemska ekonomin ser ut (Regionalpolitikens geografi, 2008).

Strukturfondspartnerskap- I varje strategisk region finns ett strukturfondspartnerskap, det består av företrädare för kommuner, landsting och länsstyrelser i berörda län, representanter för näringslivet, arbetsmarknadsorganisationer, föreningar och i aktuella regioner representanter från sametinget. Strukturfondspartnerskapet ska tillsammans med Tillväxtverket pröva frågor om stöd till projekt som finansieras genom strukturfondsprogrammen men också pröva frågor om prioritering (Din guide till EU stöd, 2007).

Lissabonfördraget är ett ändringsfördrag vars mål är att reformera institutionerna och förbättra EU:s beslutandeprocess, stärka EU:s demokratiska dimension, reformera EU:s interna politikområden samt stärka EU:s utrikespolitik (EU-upplysningen, 2012).

Bakgrund

För att ge en bakgrund till hur EU och dess strukturfonder har utvecklats har olika myndigheters informationssidor och rapporter varit de främsta källorna till information. Nedan tas händelser som har haft stor påverkan upp.

EU– kort historia

Europeiska gemenskapen EG grundades som ett ekonomiskt samarbete år 1952. Ursprungligen bestod gemenskapen av de sex medlemsländerna Belgien, Frankrike, Italien, Nederländerna, Luxemburg och Västtyskland (EU-upplysningen, 2012). Målet för samarbetet var inte bara att skapa en stark inre marknad kring kol och stål utan även att bidra till stabilitet i Europa och på så sätt minska risken för nya krig och konflikter inom samarbetet. I slutet på 50-talet utvecklades samarbetet mellan länderna. Genom Romfördraget 1957 utökades den gemensamma marknaden till att omfatta alla typer av varor men även fri rörlighet över de inre gränserna för tjänster, varor och personer. Under de kommande två decennierna gick EGs samarbete sakta framåt, perioden präglas av politisk oenighet och ekonomiska svårigheter. Trots detta utvidgas gemenskapen i flera omgångar. 1973 ansluter sig Danmark, Irland och Storbritannien, utvidgningen fortsätter och 1981 går Grekland med i gemenskapen. Portugal och Spanien blir medlemmar 1986 och 1990, kort efter att Berlinmuren fallit, blir Östtyskland medlem (EU-upplysningen, 2012).

I och med Maastrichtfördraget år 1992 bytte Europeiska gemenskapen namn till Europeiska Unionen (EU) och grunden för en framtida gemensam valuta lades. 1995 gick Sverige, Finland och Österrike med i unionen (EU-upplysningen, 2012). Den 1 januari 2002 blev den gemensamma valutan euron verklighet i elva av EUs medlemsländer. Antalet medlemsländer

i eurosamarbetet ökar i takt med att nya medlemsländer ansluter sig till EU och EMU (Europeiska kommissionen, 2012). År 2007 undertecknades Lissabonfördraget vilket innebär att många av de gamla fördragen ändrades, målet med Lissabonfördraget är att EU ska bli mer demokratiskt effektivt och öppet (EU-upplysningen, 2012). I dag består EU av Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern och Österrike, totalt 27 stycken länder.

Strukturfondernas utformning

Strukturfonderna är uppbyggda av tre fonder och tre mål. För projektperioden 2007-2013 är de olika målen, konvergensmålet, målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning samt målet för europeiskt territoriellt samarbete. Det finns även tre olika fonder, sammanhållningsfonden, ERUF och ESF (Din guide till EU stöd, 2007).

Konvergensmålets syfte är att genom att stödja de ekonomiskt svagaste regionerna i EU jämna ut de ekonomiska klyftorna inom unionen. Målet för konvergens riktar sig till de länder som har ett BNP per invånare som är lägre än 75 % av EUs genomsnittliga BNP. Målet om konvergens finansieras av ERUF, ESF och sammanhållningsfonden (Europeiska kommissionen, 2012).

Målet för regional konkurrenskraft och utveckling berör alla EUs regioner som inte omfattas av konvergensmålet, målprogrammets fokus ligger på forskning och innovationer samt ökad tillgänglighet till arbete genom satsningar på humankapital. Syftet med programmet är att främja ekonomisk förändring och skapa konkurrenskraftiga regioner (Regeringen, 2012). Målet om regional konkurrenskraft och utveckling finansieras av ERUF och ESF (Europeiska kommissionen, 2012).

Målet om Europeiskt territoriellt samarbete, vars syfte är ge ökad tillväxt genom att öka integrationen och samarbetet inom EU (Länsstyrelsen i Stockholms län, 2012). Förhoppningar finns på att målet även skall föra unionens medlemmar närmare varandra och minska betydelsen av nationella gränser samt att underlätta för regionerna att arbeta mot gemensamma mål. Målet om territoriellt samarbete finansieras av ERUF (Europeiska kommissionen, 2012).

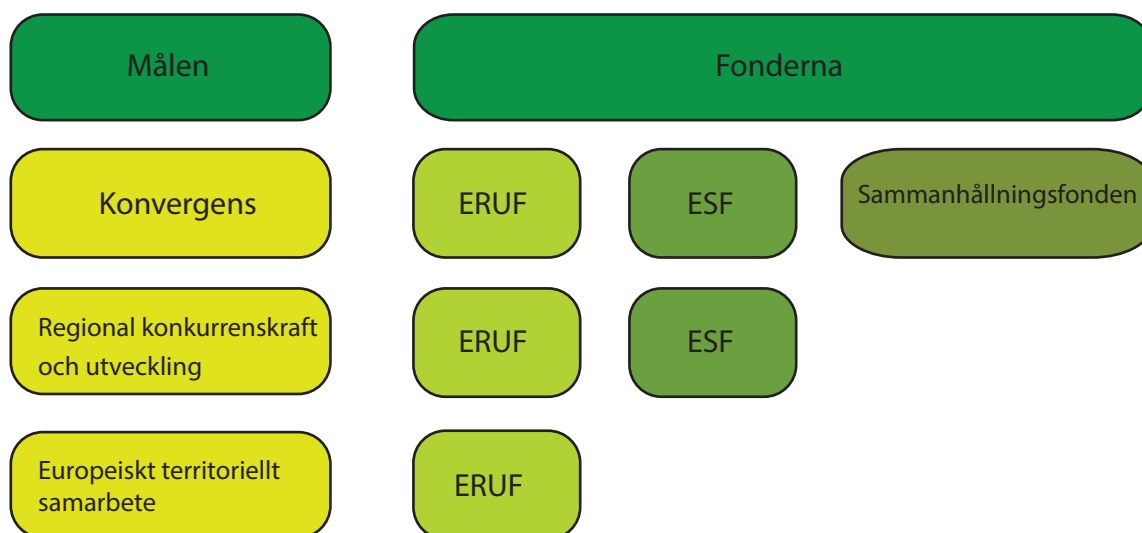

Fig 1. Strukturfondernas uppbyggnad

Fig 2. Sveriges åtta strategiska regioner

- Övre Norrland
- Mellersta Norrland
- Norra Mellansverige
- Östra mellansverige
- Västsverige
- Stockholm
- Småland och örana
- Skåne- Blekinge

Syfte

Genom att använda exempel från olika geografiska delar av Sverige undersöka hur den översiktliga planeringen i Sverige påverkas av EUs ekonomiska inflytande. Genom att göra detta vill jag utveckla min egen analytiska förmåga samtidigt som jag får en större förståelse för vilka instanser som har inflytande över planeringsprocessen.

Forskningsfrågor

Mina forskningsfrågor är som följer:

- Påverkar Europeiska regionala utvecklingsfonden översiktsplaneringen i Sverige och i så fall hur?
- Finns det någon geografisk skillnad i hur påverkan ser ut mellan de olika regionerna?
- Går det att se några gemensamma trender för de projekt som har fått stöd från strukturfonderna?

Målgrupp

Den här uppsatsen riktar sig till personer som arbetar med planfrågor på kommuner och länsstyrelser.

Metod

För att undersöka frågan om hur Europeiska regionala utvecklingsfonden påverkar Svensk översiktsplanering har jag valt att använda mig av två olika metoder, intervjuer och litteraturstudier. EUs strukturfonder består av tre olika fonder, jag har valt att inrikta mitt arbete på Europeiska regionala utvecklingsfonden då den till stor del hanterar frågor som får betydelse för den översiktliga planeringen i kommunerna, så som till exempel infrastruktur frågor. För att ge läsaren möjlighet att förstå skillnaden mellan de olika strukturfonderna beskrivs de alla kortfattat längre fram i arbetet.

Jag har gjort ett urval för att begränsa min studie. De strategiska regioner som jag jämför är Östra Mellansverige och Mellersta Norrland, jag har valt dessa båda är regioner då jag är personligen bekant med då jag har bott fl era år i både mellersta Norrland och östra Mellansverige. Min personliga koppling till regionerna gör det lättare för mig att förstå hur de påverkas av olika förändringar. Projekten som jag valt har genomförts under projektperioden 2007-2013, samtliga projekt avslutades innan augusti 2012. Jag valde den ifrågavarande projektperioden för att få så aktuella och därmed relevanta resultat som möjligt. Jag har läst mål och visioner i översiktsplanerna för de kommuner som berörs av de utvalda projekten.

Litteraturstudier

Litteraturstudien kan delas in i tre delar: artiklar och böcker, projekt och översiktsplaner
Artiklar och böcker

Mycket av den information som studerats finns hos myndigheter, jag upplever källan som Mycket tillförlitlig. Texten finns dock ofta som pdf:er på internet vilket innebär att texten inte har granskats på samma sätt som sker med artiklar och böcker. Därför har jag medvetet valt att komplettera med litteratur som är mer vetenskaplig.

Många av de böcker som finns i ämnet börjar nu bli några år gamla, de ger dock en god bild av hur strukturfondssystemet har vuxit fram i Sverige. Antologin planeringens utmaningar och tillämpningar har utgjort huvudlitteraturen för strukturfondernas historia i Sverige.

Olika sökmotorer har använts för att hitta olika typer av artiklar. För att hitta vetenskapliga artiklar som ger en god överblick över strukturfondernas utveckling och påverkan på EU har jag använt JSTORE. Söksträngen som jag har använt har varit ("structural fund*" OR erdf) AND eu AND sweden*.

För att få en bild av hur medlen från ERUF fördelas i Sverige använde jag mig av Tillväxtverkets hemsida samt riksdagens EU-upplysning på internet och tryckt information som EU-upplysningen har tagit fram. För att förstå de bakomliggande orsakerna och målen med de olika strukturfonderna har jag läst på om EUs historia och uppbyggnad.

Tillväxtverkets projektbank för ansökningshandlingar

På tillväxtverkets hemsida finns alla ansökningshandlingar för EU-stöd ur de olika strukturfonderna samlade, totalt ca 800 projekt som har genomförts eller genomförs under projektperioden 2007-2013. Bland dessa gjordes ett urval av projekt som jag utifrån projektbeskrivningen tror kan ha haft påverkan på den översiktliga planeringen i Mellersta Norrland eller Östra Mellansverige. Det första Urvalet baserades på om projektet sökte medel ur ERUF, att projektet är avslutat samt vilken region projektet har bedrivits inom. Därefter studerades projekten mer ingående för att förstå hur de påverkar den översiktliga planeringen i respektive område, slutligen valde jag ut sex projekt, tre i varje region. Totalt berörs trettio kommuner av projekten, varav tre stycken i Mellersta Norrland, tjugosex stycken i Östra Mellansverige och två kommuner utanför de aktuella regionerna.

Översiktsplaner

I de två regioner jag studerar närmare, Mellersta Norrland och Östra Mellansverige, ingår 67 stycken kommuner. De kommuners översiktsplaner som berörs av de olika projekt som jag valt ut lästes. I de översiktsplaner som lästes har jag valt att fokusera på de mål och visioner som kommunen har satt upp. Genom att fokusera på visioner och mål i översiktsplanerna hoppas jag se hur kommunerna planerar att utvecklas och om projekten som valts ut för att granskas förändrar den utvecklingen.

Intervjuer

Jag har intervjuat fyra olika personer, med olika anknytning till ERUF. De personer jag intervjuade var Anna Carlsson ämnesråd för regional tillväxt på näringsdepartementet, Göran Theolin EU ansvarig på tillväxtverket, Per Grängsjö, ansvarig för programmet Mellersta Norrland samt Anders Risberg ansvarig för programmet Östra Mellansverige. Jag valde ut dessa fyra personer på grund av deras övergripande kunskap om ERUF, både nationellt men också ute i regionerna. Alla intervjuade har gett sin tillåtelse att nämna dem vid namn i mitt examensarbete. Intervjuerna med Per Grängsjö, Anders Risberg och Anna Carlsson genomfördes över telefon. Göran Theolin träffade jag på tillväxtverkets kontor i Stockholm för att intervju honom där.

Att intervju planerare på kommuner och länsstyrelser hade gett arbetet ytterligare intressant information och andra infallsvinklar, jag valde dock att inte göra några intervjuer med planerare då jag bedömde att de inte rymdes inom de tidsmässiga ramarna för mitt arbete. Frågorna jag ställde till de utvalda personerna varierade beroende på deras arbetsuppgifter. Intervjutekniken jag har använt mig av har varit Kvales metod för semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Intervjutekniken innebär att intervjun är strukturerad så till vida att det finns ett specifikt syfte och förutbestämda frågor. Intervjun är dock öppen för intervjupersonen att föra in det hon själv upplever relevant, frågorna kan komma att få olika betydelse i intervjun (Kvale, 2007).

Nedan presenteras de frågor jag ställde, jag har valt att presentera frågorna här då jag anser att de hjälper till att förstå de resultatet jag kommit fram till.

Anna Carlsson ämnesråd för regional tillväxt på näringsdepartementet intervjuades angående strukturfondernas övergripande roll i Sverige.

Anna Carlsson fick nedstående frågor.

- Har strukturfonderna uppfyllt förväntningarna såhär långt?
- Vilka tankar kring förändringar i strukturfondernas utformning finns inför nästa programperiod?
- Hur väl passar strukturfondernas (främst ERUF) utformning in på Sverige i jämförelse med övriga Europa?
- Hur ser andra EU-länder på strukturfondernas utformning?
- Finns det några rikstäckande tendenser eller trender i vilka projekt som tilldelas pengar?
- Går det att se någon långsiktig förändring eller påverkan som EUs strukturfonder har haft på de enskilda kommunerna?

EU ansvarig Göran Theolin på tillväxtverket intervjuades för att förstå hur strukturfonderna fungerar.

Göran Theolin fick följande frågor:

- Påverkas översiktsplaneringen i Sverige av EUs strukturfond ERUF?
- Finns det någon geografisk skillnad i hur påverkan ser ut?
- Går det att se några trender i hur översiktsplaneringen påverkas av ERUF?
- Hur stor betydelse har organisationen kring ERUF för hur projekt ser ut och genomförs?

Jag har även intervjuat Per Grängsjö, ansvarig för programmet Mellersta Norrland samt Anders Risberg ansvarig för programmet Östra Mellansverige.

Till Anders Risberg och Per Grängsjö ställde jag följande frågor:

- Har ERUF någon påverkan på kommunernas planering?

- Finns det några tendenser för vilka projekt som får stöd från ERUF?

- Har projektpengarna från ERUF förändrat de sätt som kommuner utvecklas i din region?

- Påverkas projektets utformning på ett betydande sätt, uppifrån jämfört med från strukturfondspartnerskapet och ägarna av projektet?

Resultat

Litteraturstudie

ERUFS framväxt och utveckling

EUs sammanhållningspolitik har utformats för att minska gapet mellan rika och fattiga regioner, strukturfonderna är EUs instrument för att göra de omfördelningar av finansiella medel som sammanhållningspolitiken innebär (König, 2012). Strukturfonderna består som tidigare nämnt av tre olika fonder, Samanhållningsfonden, ESF och ERUF, av dessa tre utgör ERUF en stor och viktig del för Sveriges kommuner. Strukturfondernas utformning har varierat över åren. 1988 är dock det år som brukar anges som startår för strukturfonderna så som de ser ut idag (Dotti, 2012). Efter varje projektperiod har förändringar gjorts för att effektivisera användandet av ERUFs medel men också för att de politiska målen har förändrats (Petzold, 2008).

Sedan 1988 har tre programperioder avverkats, en fjärde pågår och en femte är under planering. Den första programperioden gällde åren 1989-1993 målen för perioden var att:

- 1 stödja utveckling och göra strukturella förändringar i regioner som har halkat efter.
- 2 göra omställningar i regioner som drabbats av industriella nedgångar.
- 3 bekämpa långtidsarbetslöshet.
- 4 underlätta för unga människor att komma in på arbetsmarknaden.
- 5 påskynda förändringar i jordbruksstrukturerna och stärka landsbyggen (Petzold, 2008).

Den andra perioden påbörjades 1994 och pågick till 2000, beslut togs om att förstärka strukturfonderna ekonomiskt och från och med 1994 utgör strukturfonderna ungefär en tredjedel av EUs budget (Petzold, 2008). De fem målen för perioden var samma som för föregående period. 1 januari 1995 gick Sverige med i EU och ytterligare ett mål lades till de existerande fem, målet om utveckling och strukturella förändringar i regioner med extrem gleshet (Forsberg, 2005). Perioden 2000 till 2006 innebar förändringar i strukturfonderna, målen krympte nu från sex stycken till tre stycken, minskningen av antalet mål gjordes för att öka effektiviteten i strukturfonderna (Europeiska gemenskaps kommissionen, 1998).

De tre nya målen var att:

- 1 främja utvecklingen och förändra strukturer i de regioner som släpar efter i utveckling och är glest befolkade.
- 2 stödja regioner som genomgår ekonomisk eller social omställning, landsbygds områden på tillbakagång, stadsområden med problem och krisdrabbade områden beroende av fi ske.
- 3 stödja modernisering och förändring av politiska system, utbildning och sysselsättning (Forsberg, 2005).

EUs utvidgning

EUs största utvidgning någonsin genomfördes 2004 då unionen fick tio nya medlemsländer, 2007 anslöt ytterligare två länder. EU med sina 12 nya medlemsländer brukar benämnas EU27, när det talas om de 15 medlemsländer som varit med sedan 1995 benämns de EU15 (Andersson, 2008). Utvidgningen av EU skedde österut, majoriteten av de nya medlemsländerna var för bara 20 år sedan en del av sovjetunionen och därmed en del av ett mycket annorlunda ekonomiskt system än det liberala EU. Många av de nya medlemsländerna har ett BNP som ligger långt under snittet för EU15 länderna, detta innebär att flertalet av de nya medlemsländerna kommer att få ett stort ekonomiskt stöd för att uppfylla strukturfondernas mål 1, konvergens, under perioden 2007-2013 men troligen också för kommande perioder (Forsberg, 2005).

Strukturfondernas påverkan på EU

Strukturfonderna är en stor post i EUs budget, de olika strategier och mål som strukturfonderna skall medverka till att uppfylla får också stort genomslag då de berör alla EUs regioner. Inför en ny sjuårsperiod skall mål och förändringar förankras i alla medlemsländer och dess regioner vilket gör att strukturfonderna i förlängningen påverkas av alla regioner. Det är dock svårt att säga att det är medlemsländerna som påverkar strukturfondernas utformning och att sen strukturfonderna påverkar EU, då EU utgörs av sina medlemsländer. EU har ett fler nivåstyre där besluten fattas i flera olika nivåer och där både nationella och fristående organisationer rådfrågas inför beslut (Milio, 2010).

Europeiska regionala utvecklingsfonden

ERUFs syfte är att minska den regionala obalansen inom Europa genom att stödja olika projekt ekonomiskt främst inom områden som forskning och utveckling, energieffektivitet, kultur- och turism samt IT och transport. ERUF eftersträvar att skapa en balanserad och hållbar konkurrenskraftig ekonomisk utveckling inom EUs olika regioner. Den europeiska regionala utvecklingsfonden stöder den strukturella utvecklingen i regionerna genom investeringar som syftar till att trygga invånarnas jämlikhet och möjlighet att fortsätta befolka hela regionerna. ERUF eftersträvar ökad företagsamhet, skapandet av innovationer och nätverk samt ökning av den regionala tillgängligheten.

Europeiska regionala utvecklingsfonden i Sverige

Strukturfondsförordningen ligger till grund för de europeiska strategiska riktlinjer vilka anger vilka insatser som är möjliga i medlemsländerna. De europeiska strategiska riktlinjerna ska se till att insatserna koncentreras där behoven är störst men också att målen i Lissabonfördraget förverkligas (Näringsdepartementet, 2007 sid 8). I Sverige finns det en nationell strategi för att nå målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning. Den nationella strategin identifierar innovation och förnyelse, kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud, tillgänglighet och ökat strategiskt gränsöverskridande samarbete som de nationella prioriteringarna för att nå målet (Näringsdepartementet, 2007 sid 5). Den nationella strategin ska genomföras i alla Sveriges åtta strategiska regioner (se figur 2), något som kräver ett samarbete mellan nationella och regionala myndigheter. I regionerna finns regionala strukturfondsprogram som ligger till grund för regionala utvecklingsstrategier och regionala tillväxtprogram ute i länen (Näringsdepartementet, 2007 sid 29). Det regionala utvecklingsprogrammet ska ange hur länet kan bidra till hur de nationella målen nås men också innehålla beskrivningar av hur de egna målen skall uppnås. Den ovan beskrivna

hierarkin av program och förordningar är till för att förankra EUs strukturfondspolitik i Sverige men också för att säkerställa att de lokala frågorna genomsyrar den svenska strukturfondspolitiken.

Kommunerna verkar genom SKL för att påverka strukturfondernas utformning. SKL har ett eget Bryssel-kontor där de arbetar med att marknadsföra medlemmarnas frågor. SKL kan också välja att göra påtryckningar på riksdag och regering för att väcka gehör för sina frågor (Svensson, 2012).

För de regionala strukturfondsprogrammen finns det nationellt framtagna horisontella mål, vilka bör genomsyra alla projekt. Minst ett av de horisontella målen skall dock finnas med i alla projekt, om projektet innehåller fler än ett horisontellt mål ökar chanserna att det beviljas stöd från ERUF. Vilka horisontella mål som beaktas i projektet skall redovisas i ansökan till Tillväxtverket. De horisontella målen för de regionala strukturfondsprogrammen är: jämställdhet, miljö, integration, mångfald och för Östra Mellansverige även folkhälsa (Tillväxtverket, 2012a).

Regionerna tilldelas olika mycket pengar, hur mycket pengar en region får beror av flera olika faktorer. Dessa styr tilldelningen av strukturmedel till alla EUs regioner, faktorerna är som följer: befolkning, sysselsättningsgrad, utbildningsnivå, befolkningstäthet och BNP. Därutöver tilldelas de fyra nordligaste länen, vilket i praktiken innebär de två nordligaste regionerna ca 1,9 miljarder extra att dela på. De extra pengarna tilldelas regionerna på grund av deras extrema glehet (Näringsdepartementet, 2007 sid 32-40).

Intervjuer

Nedan följer en sammanställning av mina intervjuer med Anna Carlsson, Per Grängsjö, Göran Theolin och Anders Risberg. Intervjuerna gjordes vid olika tillfällen, Göran Theolin träffade jag på tillväxtverket i Stockholm, de övriga intervjuerna var telefonintervjuer. Frågorna som jag ställde återfinns under metodavsnittet.

Påverkar ERUF översiktsplanerna?

Göran Theolin anser att ERUF har betydelse för översiktsplaneringen i Sverige, han tror dock att det har större betydelse för de stora kommunerna än för de små och främst för kommuner i regioner som växer. Många små kommuner har inte uppdaterat sina översiktsplaner utan gör fördjupade översiktsplaner istället. Theolin anser att det leder till att man får en dålig bas att stå på och man har i vissa fall kunnat se att saker hamnar där det hamnar mer av slump än av en ordentlig anledning tyvärr. Det ger också sämre möjligheter att ta till vara chansen att söka medel från ERUF. Per Grängsjö säger att många små kommuner har sämre förutsättningar att medfina nansiera projekt då de har mindre ekonomier.

Enligt Anders Risberg är strukturfonderna i bästa fall ett hjälpmedel för kommunerna att förverkliga sin vision. Risberg tycker inte heller att det ska vara annat än ett hjälpmedel för att uppfylla de visioner som kommunerna arbetar och planerar efter. Enligt Risberg är det för tidigt att säga om kommunerna har förändrats på grund av EU-pengarna. Han hoppas att de genomförda projekten kommer att ha en påverkan på kommunerna, Risberg säger också att han har en del aningar men att det inte går att peka på något exempel än. Anna Carlsson tror att det finansiella stödet från ERUF spelar en mycket mindre roll för kommunerna än vad till exempel företagsnedläggningar gör. Hon anser att det oftast inte rör sig om så mycket pengar att det har någon verklig påverkan på kommunerna. Grängsjö påtalar att det krävs ett kommunalt engagemang för att få medel från ERUF, kommunerna måste ofta driva eller medfina nansiera projekt för att de ska kunna genomföras. Därför tror han inte att pengarna från ERUF kommer att påverka kommunerna i någon riktning som de inte önskar.

Vilka regionala skillnader finns det?

Theolin beskriver de geografiska skillnaderna mellan de olika regionerna som tydliga. Olika regioner har olika utvecklingskraft och olika potential, därför ser det olika ut i regionerna. Tanken med ERUF är att pengarna ska utveckla regionerna och skapa regional tillväxt. Grängsjö påtalar att universiteten tillsammans har fått ca 15% av de medel ERUF har delat ut inom målet för regional konkurrenskraft och utveckling i Sverige, vilket gör projekt drivna av universiteten till den största enskilda gruppen av finansiella medel från ERUF.

Theolin lyfter fram att i norra Mellansverige är många projekt tydligt kopplat till innovativa entreprenörs faktorer. Det finns en tydlig satsning på att hitta nischer och att tillsammans med högskolan utveckla den kompetens man har. Småland och Öarna har däremot satsat

mycket mot infrastruktur och i Skåne och Blekinge har tyngdpunkten legat på turism och kultur. Risberg tror att de regionala skillnaderna kan bero på att olika regioner tilldelas olika mycket pengar men att skillnaderna också till stor del kan bero på att de olika regionerna innehåller olika många län och kommuner. I regioner som Östra Mellansverige och Småland och öarna ingår många län och kommuner i samma region vilket gör att mer energi måste läggas på att samarbeta och komma överens. Det blir viktigt att alla delar av regionen får en del av kakan. pengar men att skillnaderna också till stor del kan bero på att de olika regionerna innehåller olika många län och kommuner. I regioner som Östra Mellansverige och Småland och öarna ingår många län och kommuner i samma region vilket gör att mer energi måste läggas på att samarbeta och komma överens. Det blir viktigt att alla delar av regionen får en del av kakan.

Theolin ser satsningarna på infrastruktur i Småland och öarna som ett sätt att komma undan byapolitiken, om satsningarna gynnar hela regionen är alla med och alla får på så sätt lika. Theolin påtalar också att det är viktigt att skapa förutsättningar för de regioner som till stor del består av glesbygd och landsbygd. Allt kan inte vara bara spetskomptens, det gäller att hitta innovativa lösningar där man står, till exempel kan utveckling av skogstekniken och skogsmaskiner vara ett sätt att möjliggöra för glesbygden att överleva. Ska de på små orter hitta lösningar måste de hitta lösningar från det som finns i området och utveckla det.

Vilka är ERUFs styrkor och svagheter?

Enligt Theolin är ERUFs största styrka möjligheten att växla upp egna pengar till regional tillväxt. Theolin anser dock att smidigheten skulle behöva förbättras, han tror att det skulle betyda mycket för projektägarna om i alla fall en del av bidragen kunde betalas ut i förväg i stället för som nu när betalningen kommer först när hela projektet är avslutat.

Att EUs strukturfonder styrs både uppifrån och nerifrån anser Theolin kan vara både en styrka och en svaghet. Ett exempel är att det finns ett förslag på att under nästa budgetperiod låta 20 % av ERUFs medel gå till projekt som minskar koldioxidutsläppen till atmosfären. För oss i Sverige är det inte just det som vi behöver ERUF medlen till, för oss är den stora frågan hur man transporterar varor och människor i vårt avlånga och glest befolkade land. Theolin menar att transportfrågan blir i förlängningen också en fråga om utsläpp av koldioxid. Risken med toppstyrningen är att vi måste använda pengarna där de inte gör bäst nytta för att kunna utnyttja de medel vi tilldelats. Fördelarna blir dock att det går att påverka hela Europa att utvecklas mot gemensamma mål som till exempel lägre koldioxidutsläpp.

Theolin lyfter fram att i olika delar av EU finns olika problem som rör de finansiella medlen från ERUF. I Sverige upplever många att byråkratin kring strukturfonderna är alltför krånglig och att kontrollen är onödigt hård, vilket leder till att administrationen av bidragen blir onödigt dyr. I andra länder har det i stället upplevt problem med korrupktion och projekt som bara finns på pappret, vilket gör att de istället förordar striktare kontroller.

Carlsson tar upp att medfinansieringen är ett stort problem i många länder. De länder som har sämst ekonomi har ofta ett medfinansieringskrav på 10-15 % men kan trots det inte använda de pengar de tilldelats från ERUF då de inte har offentliga medel att medfinansiera projekten med. Att de fattigaste länderna i EU inte kan använda strukturfondspengarna fullt ut anser Theolin är ett problem då de ofta är de enda pengar som finns för utveckling för framtiden.

Visioner och mål i översiktsplanen

I stycket visioner och mål i översiktsplanen presenterar jag de resultat som jag har fått fram genom att studera översiktsplaner, ansökningshandlingar och slutrapporter.

Översiktsplanen är kommunernas viktigaste dokument för att ge kommuninvånare, företag och näringsliv en bild av hur kommunen planerar att utvecklas under en överskådlig framtid.

Översiktsplanen ger också kommunen möjlighet att förankra en vision och en målbild hos kommuninvånare, berörda organisationer och företag. Alla kommuner är sedan början på 1990-talet skyldiga att ha en aktuell översiktsplan (Boverket, 2012). Som en del i min ambition att utröna om EUs strukturfonder påverkar svensk översiktsplanering läser jag de kommuners översiktsplaner som berörs av de projekt jag valt. Jag läser översiktsplanerna med fokus på visioner och mål. Genom att fokusera på visioner och mål i översiktsplanerna vill jag se hur kommunerna planerar att utvecklas och om projekten förändrar den utvecklingen.

Många av översiktsplanerna är från början av 1990-talet och därmed en aning föråldrade. I de kommuner där arbetet med att ta fram en ny översiktsplan har påbörjats och nått så långt som till samrådshandling väljer jag därför att titta på samrådshandlingen istället för den aktuella översiktsplanen. Jag bedömer att samrådshandlingen kommer att ge en mer rättvisande bild av kommunens framtida planer och visioner och därmed vara till större nytta i mitt examensarbete.

För att kunna jämföra kommunernas visioner med projektens mål har jag satt samman en tabell med essensen i de olika kommunernas visioner. De olika kommunernas översiktsplaner skiljer sig åt när det kommer till hur stort fokus som lagts vid mål och visioner. Äldre översiktsplaner tenderar att innehålla mindre av mål och visioner. I tabellen har alla kommuners visioner fått lika mycket utrymme.

I de kommuner i regionen Mellersta Norrland vars översiktsplaner jag har läst ligger fokus på att vara en attraktiv del i en större region, närheten till naturen samt trygghet och goda kommunikationer. De tre kommunerna är olika stora både till yta och befolkning, två av kommunerna är kustkommuner vilket innebär att de har tillgång till bättre infrastruktur så som Botniabanan och E4an. Att kommunerna har olika förutsättningar gör att de har olika visioner och mål, ett problem som de alla berörs av är dock en gles befolkningsstruktur utanför centralorten.

Majoriteten av de kommuner som ingår i regionen Östra Mellansverige och vars översiktsplaner jag har läst är mindre kommuner belägna i utkanten av regionen. Målen och visionerna i de olika översiktsplanerna har mycket gemensamt vilket tyder på att de olika kommunerna står inför likartade problem och har liknande mål. Visionerna pekar ofta på en god lokal service, goda kommunikationer en förändrad befolkningskurva. De allra flesta kommunerna tar även upp en långsiktigt hållbar utveckling både ekologiskt och ekonomiskt, samt vikten av att bevara kulturhistoriskt viktiga platser och miljöer för att på så sätt stärka kommunens identitet. Att ha en stark egen identitet framstår som viktigt för att öka turismen men också för att skapa en kärlek för de som bor i kommunen.

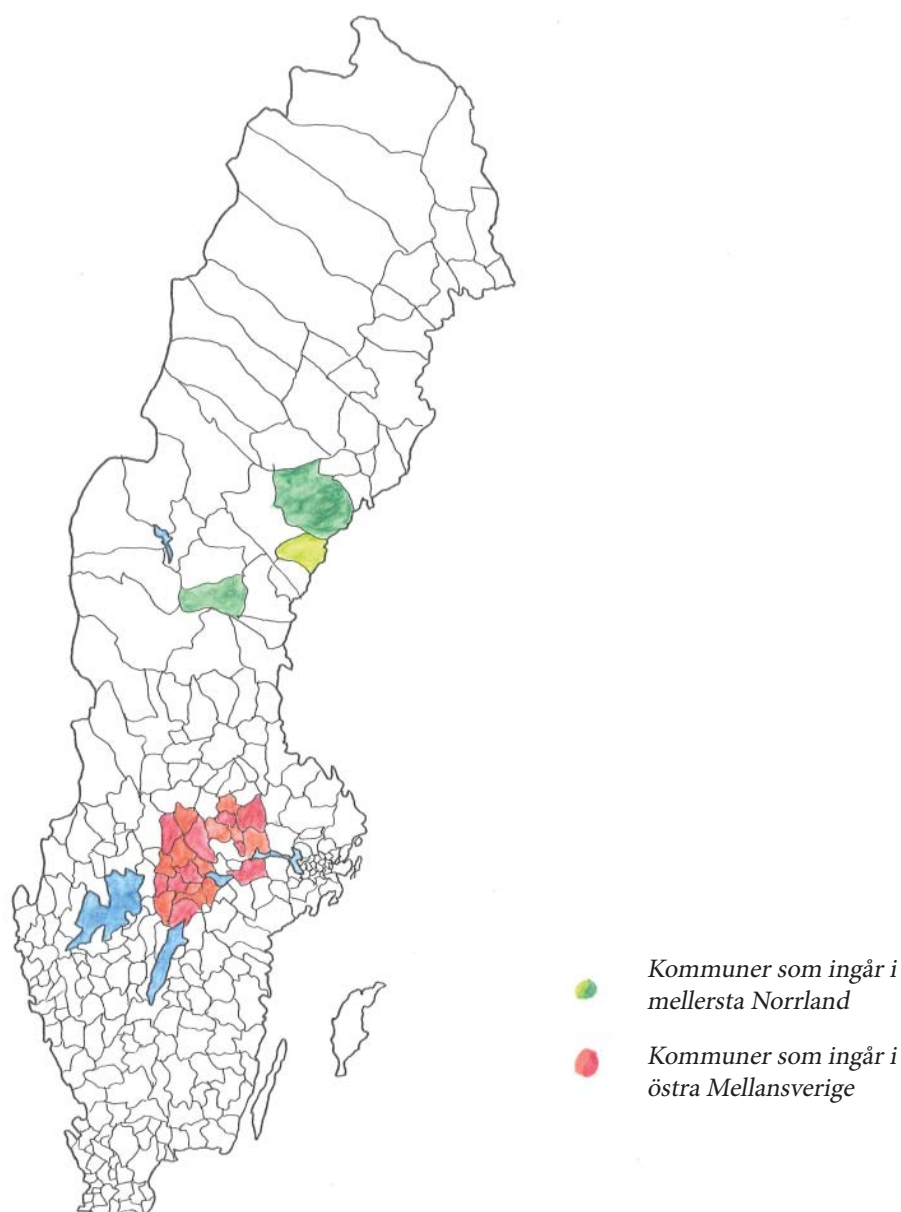

Fig 3. Sveriges kommuner

Visioner och mål

Nedan presenteras en sammanställning av det jag bedömt vara kärnan i de olika kommunernas visioner och mål. Syftet med att presentera resultatet från översiktsplanerna i tabellform är att möjliggöra för att enkelt kunna jämföra de olika kommunernas visioner och mål med hur de olika projekten som jag studerat påverkar kommunernas utveckling. Genom att presentera materialet i tabellform på en begränsad yta ersätter jag bort det som jag bedömer som mindre relevant och fick fram kärnan i vad kommunerna vill uppnå. Visionerna och målen redovisas nedan kommunvis i bokstavsordning för att underlätta för läsaren att följa mina resonemang.

Kommun	Visioner och mål
Arboga	Tydlig historisk och kulturell profil, medborgaren ges möjlighet att utveckla idéer och intressen, företag kännetecknas av hög kompetens och kvalitet, lugn tillväxt.
Askersund	Långsiktigt hållbar kommun med ekonomisk och ekologisk hållbar tillväxt, demokrati, jämställdhet, hela kommunen ska leva, attraktivt boende starkt näringsliv.
Degerfors	Balanserad utveckling av näringsliv, boende och bevarande av naturvärden och kulturarv, förutsättningar för arbete, boende och rekreation.
Eskilstuna	Vi är modiga och utmanar, vi välkomnar olikheter och idéer, vi tar ansvar för en trygg och hållbar framtid. Till oss kommer du för att uppleva, inspireras och lära.
Fagersta	Utvecklande och trygg, vända befolkningsutvecklingen, väl utbyggd infrastruktur, god utbildning, attraktiva boendemiljöer, mötesplatser, trygg stadsmiljö, livstid!
Filipstad	Inga visioner eller mål
Hallsberg	God tillgång på attraktivt boende, väl fungerande kollektivtrafik, hela kommunen skall leva och utvecklas
Hallstahammar	Attraktiv och trygg boendemiljö, positiv befolkningsutveckling, avgiftsfri kollektivtrafik, god IT-kommunikation, hållbart nyttjande av miljö, levande kulturliv, historiskt landskap.
Hällefors	Inga visioner eller mål
Karlskoga	Förnyelse med kraft av traditionen, utveckla det centrala och sjönära Karlskoga, utbildning i nationell framkant, samverkan som gör skillnad
Kramfors	Attraktiva boendet, närhet till natur- och kulturmiljöer, trygghet, hälsa och barnvänlighet. En trivsamt plats centralt belägen i en spännande region, ”ett bra kvarter i den stora staden”.
Kumla	Kumla kommun är regionens mest attraktiva småstad. Den gröna, sköna, stora småstaden för alla!
Kungsör	Inga mål eller visioner.

Köping	Hållbar utveckling socialt, ekonomiskt och miljömässigt, stolta kommuninvånare som trivs, goda kommunikationer, varierat utbud av attraktiva bostäder, medborgardialog.
Laxå	Ett attraktivt boendialternativ och ha ett offensivt näringsliv, ett aktivt föreningsliv och en professionell kommunal organisation i dynamisk samverkan till nytta för medborgarna.
Lekeberg	En miljömässig och social utveckling samt en god ekonomisk tillväxt.
Lindesberg	Människorna ska bo bra, ha nära till natur, omsorg, service och kultur. Nära till handel med ett brett utbud. Bra kommunikationer
Ljusnarsberg	Närhet, trygghet och omtanke i en kreativ miljö.
Ludvika	Utveckla det krafttekniska verksamheten, vända befolkningskurvan och möjliggöra för service och tillgänglighet i hela kommunen.
Nora	Goda livsvillkor för kommunens invånare samt en hållbar utveckling för kommande generationer.
Norberg	Ett varierat och dynamiskt näringsliv. Hela kommunen lever, attraktiva ekologiskt hållbara boenden. Väl utbyggda kommunikationer, hög standard på den kommunala servicen.
Sala	Samspel mellan konsumenter och producenter, globalt perspektiv och långsiktigt tänkande, jämställdhet och minskande sociala orättvisor, delaktighet och lärande, ett gott liv!
Sandviken	Inga visioner eller mål.
Skinnskatteberg	En levande, självförsörjande, nära kommun, som erbjuder attraktivt boende, en rik natur- och kulturmiljö. som tillgodoser behoven av livsmedel, energi, material och service.
Smedjebacken	Smedjebacken skall vara en kommun med goda utvecklingsmöjligheter samt erbjuda den bästa livsmiljön i Mellansverige.
Surahammar	inga visioner eller mål.
Västerås	Staden utan gränser. En attraktiv regionstad där invånare och företag har möjlighet att utvecklas. En kommun att vara stolt över.
Ånge	Människan och miljön i centrum, genom att verka för fler arbetstillfällen, god utbildning och omsorg. En varaktig positiv utveckling genom delaktighet, samförstånd och samarbete.
Örebro	Översiktsplanen är ett verktyg för att skapa ett hållbart, attraktivt och tryggt Örebro. Utifrån ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt perspektiv.
Örnsköldsvik	En hållbar och tillgänglig kommun i världsklass- att leva och arbeta i och att besöka.
Östhammar	En attraktiv, expansiv kommun med stabil ekonomi, hög utbildningsnivå och social trygghet.

Regionala strukturfondsprogrammet för mellersta Norrland

Det regionala strukturfondsprogrammet Mellersta Norrland utgörs av Jämtlands och Västernorrlands län. Strukturfondsprogrammet Mellersta Norrland har för perioden 2007-2013 tilldelats en budget på ca 1,6 miljarder kronor (Din guide till EU-stöd, 2007). Regionen Mellersta Norrland har en total befolkning på ca 370 000 personer (Regionalt strukturfondsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning i Mellersta Norrland, 2011).

Programmet för 2007-2013 syftar till att öka konkurrenskraften och sysselsättningsnivån i regionen samt att prioritera insatser som bidrar till förnyelse av näringslivet. Programmet kommer även sträva efter att öka tillgängligheten och att höja attraktiviteten i regionen. Mellersta Norrland är en glest befolkad region, en av de mest glest befolkade regionerna i hela EU med endast 5,2 invånare per kvadratkilometer. De långa avstånden och den glesa befolkningsstrukturen gör satsningar på infrastruktur extra viktiga (Regionalt strukturfondsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning i Mellersta Norrland, 2011).

Inom det regionala strukturfondsprogrammet Mellersta Norrland har jag valt ut tre projekt för att med hjälp av dessa undersöka om EUs strukturfond ERUF har någon påverkan på översiktsplaneringen i de kommuner som berörs av projekten. De projekt jag har valt är en skärgård i världsklass som berör Örnsköldsviks kommun, Kramfors resecentrum som berör Kramfors kommun och framtid Ånge – etablering och infl yttning som berör Ånge.

Fig 4. Mellersta Norrland

Framtid Ånge - Etablering & Inflyttning

Stödmottagare: Ånge kommun

Medfinansierare:

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: 1 650 000kr

Ånge kommun: 2 550 000kr

Ingående kommuner: Ånge kommun

Beviljat EU- stöd: 4 200 000kr

Insatsområde: Tillgänglighet och attraktivitet

Mål

Ånge kommun är en inlandskommun med högre utflyttning än inflyttning. Kommunen har en större andel äldre än yngre och måste därför jobba aktivt med att locka nya invånare till sig samt att hitta strategier för att få den yngre befolkningen att stanna kvar. Målet med projektet är att hitta och utveckla metoder för att vända befolkningskurvan men också att göra det attraktivt för små och medelstora företag att etablera sig i kommunen för att på så sätt öka antalet arbetstillfällen. Kommunen har historiskt sett varit beroende av ett fåtal stora arbetsgivare vilket har gjort kommunen sårbar då dessa flyttat eller lagt ner (Tillväxtverket, 2007a).

Resultat

Arbetet med projektet har resulterat i större förståelse för hur viktigt varumärket ”Ånge kommun” är för att öka inflyttningen och nyetableringen. Genom intervjuer med återflyttade kommuninvånare och nyinflyttade har man förstått att det är det lugna livstempot och närheten till naturen som lockar människor att flytta till Ånge. Detta har tagits till vara i informationsmaterial och marknadsföring. Resultatet är ännu inte en positiv befolkningskurva, den negativa trenden har dock minskat. En av anledningarna till att befolkningsutvecklingen inte har förändrats på det sätt som önskats är att migrationsverket som tidigare hade en förläggning i Ånge har flyttat, detta gör det svårare att locka invandrare som fått asyl att bosätta sig i kommunen. Under projektperioden har tretton nya företag startats i kommunen, vilket är fler än vad man hoppats på (Slutrapport: Ärende 39711: Framtid Ånge - Etablering & Inflyttning, 2007).

Påverkan

Projektet framtid Ånge – etablering och inflyttning är ett stort steg mot att uppfylla Ånges vision om en positiv utveckling och fler arbetstillfällen. Ånge har genom projektet upptäckt värdet av ett starkt varumärke samt dess betydelse för en ökad inflyttning till kommunen (Slutrapport: 39711, 2011). Fler arbetstillfällen har skapats i nya små och medelstora företag vilket också är en del av Ånges vision. Ånge kommun har själva utformat sin vision och söker som ensam kommun pengar från ERUF för projektet Framtid Ånge - Etablering och inflyttning. Detta ger dem möjlighet att utforma projektet på ett sådant sätt att det uppfyller kommunens visioner och mål.

En skärgård i världsklass

Stödmottagare: Örnsköldsviks kommun

Medfinansierare:

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: 2 469 450 kr

Vägverket: 2 800 000 kr

Örnsköldsviks Hamn & Logistik AB: 205 000 kr

Örnsköldsviks kommun: 9 822 057 kr

Ingående kommuner: Örnsköldsviks kommun

Beviljat EU- stöd: 15 296 507 kr

Insatsområde: Turism

Mål

Syftet med projektet en skärgård i världsklass är att utveckla besöksnäringen och skärgårdsturismen i Höga kusten. Standarden på infrastrukturen skall höjas för att göra skärgården mer tillgänglig, åtta platser för kraftfulla satsningar har valts ut. Nio platser där mindre insatser kommer att göras har identifierats dessutom kommer det även att göras vissa satsningar på information om världsarvet Höga kusten. En skärgård i världsklass hoppas ge fler arbetstillfällen i konkurrenskraftiga hållbara företag samt öka turismen i skärgården (Tillväxtverket, 2009a).

Resultat

Resultatet av projektet blev att fem nya företag startades och att tio nya arbetstillfällen skapades. Antalet gästnätter har ökat med 7% och priset på boende har stigit till en nivå som ligger närmare riksgenomsnittet. Dessutom har satsningarna på skärgården lett till en ökad framtidstro bland invånare och företagare i skärgården något som gjort att de vågar satsa pengar i egna investeringsprojekt. Örnsköldsviks kommun kommer att fortsätta att ha ett nära samarbete med företagarna i Höga kusten (Slutrapport: Ärende 140614: En skärgård i världsklass, 2009)

Påverkan

Örnsköldsviks vision är att bli en hållbar och tillgänglig kommun i världsklass att leva och arbeta i och att besöka. Projektet en skärgård i världsklass svarar mot målet om tillgängligheten i Örnsköldsviks vision. En skärgård i världsklass har ökat tillgängligheten i kommunens skärgård genom att förbättra infrastrukturen för båtturister men också genom att göra skärgården mer besöksvänlig med förbättrade möjligheter till övernattningsplatser (Slutrapport: Ärende 140614: En skärgård i världsklass, 2009). Projektet en skärgård i världsklass kan ses som ett exempel på att kommunen har utnyttjat möjligheten att söka EU stöd för att förverkliga sin vision. ERUF har påverkat översiktsplaneringen i den mening att delar av visionen har genomförts snabbare än vad som annars varit möjligt.

Kramfors resecentrum

Stödmottagare: Kramfors kommun

Medfinansierare:

Banverket: 14 100 000 kr

Kramfors kommun: 11 000 000 kr

Länsstyrelsen i Västernorrlands län: 5 900 000 kr

Ingående kommuner: Kramfors kommun

Beviljat EU- stöd: 18 800 000 kr

Insatsområde: Tillgänglighet och attraktivitet

Mål

Projektet Kramfors resecentrum övergripande syfte är att åstadkomma bra och hållbara lösningar för alla trafikslag och därigenom skapa bättre reseförbindelser inom och utanför regionen (Tillväxtverket, 2008)

Resultat

Tågtrafiken förbi Kramfors beräknas börja 2011/2012 och hade därför inte kommit igång när projektet avslutades 2010. Förhoppningarna är att det nya resecentrumet ska ge Kramforsborna tillgång till en större arbetsmarknad samtidigt som det ger företagen större möjligheter att rekrytera rätt kompetens då pendlingsmöjligheterna inom regionen förbättras avsevärt. Kramfors kommun har stora förhoppningar på att det nya resecentret i kombination med tågprojektet Botniabanan/Ådalsbanan ska bidra till en regionförstoring. Den nya infrastrukturen förväntas också leda till bättre service i regionen samt till ökad turism då det blir lättare att resa med kollektivtrafiken i regionen. Det nya resecentret har lett till en ny optimism i Kramfors och flera nya projekt har startats i Kramfors centrum (Slutrapport: Ärende 41046: Kramfors Resecentrum, 2008).

Påverkan

Projektet Kramfors resecentrum är en del av Kramfors kommuns vision ”en trivsamt plats i en spännande region”. Genom resecentret och Botniabanan/Ådalsbanan kan Kramfors bli en mer lättillgänglig del i regionen. Pendlingsmöjligheterna till Örnsköldsvik, Härnösand och Sundsvall gör att Kramfors blir en möjlig bostadsort även för personer som arbetar i någon av de kringliggande städerna. Kramfors kommun har utnyttjat ERUF för att göra det mesta möjliga av utbyggnaden av Botniabanan/Ådalsbanan. Resecentrumet blir inte bara en plats för ökat kollektivt resande utan är även en del av förnyelsen av centrum.

Regionala strukturfondsprogrammet för Östra Mellansverige

Östra Mellansverige omfattar Uppsala län, Södermanlands län, Örebro län, Västmanlands län och Östergötlands län. För regionen Östra Mellansverige finns 730 miljoner kr avsatt från ERUF (Din guide till EU-stöd, 2007). Östra Mellansverige har en befolkning på ca 1,5 miljoner invånare (Tillväxtverket, 2012). Regionens mål för 2007-2013 är att skapa innovativa miljöer, satsa på entreprenörskap och ökad tillgänglighet (Din guide till EU-stöd, 2007). Då stödet utslaget per invånare blir ganska lågt finns det från regionens sida en stark vilja att satsa på projekt som kan ge synergieffekter säger Anders Risberg¹.

I Östra Mellansverige har jag granskat tre olika projekt vilka sinsemellan är olika och har på olika sätt påverkat de ingående kommunerna. De projekt jag har tittat på är: Förstudie kvarteret bryggeriet som berör Nora kommun. MerKoll som berör Arboga, Askersund, Degerfors, Eskilstuna, Fagersta, Hallsberg, Hallstahammar, Hällefors, Karlskoga, Kumla, Kungsör, Köping, Laxå, Lekeberg, Lindesberg, Ljusnarsberg, Nora, Norberg, Sala, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås och Örebro kommun. Samt projektet Bergskraft bergslagen som berör Askersund, Degerfors, Fagersta, Filipstad, Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg, Ludvika, Nora, Norberg, Sandviken, Smedjebacken, och Östhammar kommun. Ludvika och Smedjebackens kommuner ingår inte i regionen Östra Mellansverige, trots detta kommer jag att ta med dem i undersökningen då de bidrar till att ge en bild av hur kommunernas visioner påverkas av de olika projekten.

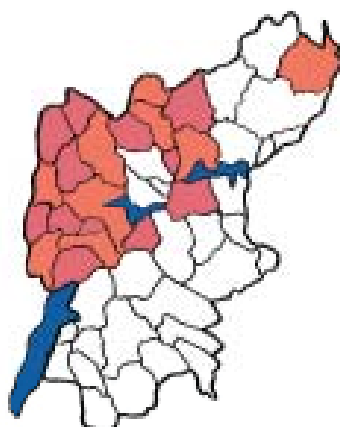

Fig 5. Östra Mellansverige

1 Anders Risberg Telefonintervju 2012-11-02

Förstudie Kvarteret bryggeriet

Stödmottagare: Nora kommun

Medfinansierare: Nora kommun: 83 333 kr

Ingående kommuner: Nora kommun

Beviljat EU-stöd: 250 000 kr

Insatsområde: Entreprenörskap

Mål

Projektet kvarteret bryggeriet är en förstudie vars mål är att kartlägga möjligheterna att öppna fastigheten bryggeriet som en ny stadsdel i Nora. Nora kommun har en vision om att kvarteret bryggeriet ska husera småföretag, hantverkare, konstnärer och bostäder, samt att det ska bli ett besöksmål i kommunen. Att öppna kvarteret bryggeriet skulle förhoppningsvis också innebära att stadskärnan knyts ihop. Projektet strävar efter att ha en färdig projektansökan för kommande större projekt till förstudien är avslutad (Tillväxtverket, 2009c).

Resultat

Kvarteret bryggeriet har öppnats upp och lokaler hyrs ut till småföretag och konstnärer. Ett nätverk för företagare har bildats. De företag som är med i nätverket uppger att de stärker de ingående företagen och ökar lusten att utvecklas. Flera företagare uppger att de har flyttat sin verksamhet och sina familjer till Nora på grund av kvarteret bryggeriet (Slutrapport.: Ärende 145230: Förstudie, Kvarteret bryggeriet, 2009).

Påverkan

Noras vision Goda livsvillkor för kommunens invånare samt en hållbar utveckling för kommande generationer, överensstämmer inte specifikt med projektet förstudie kvarteret bryggeriet. Indirekt kan projektet uppfylla en del av visionen då det bidrar till ökad service och förbättrade arbetsförhållanden för småföretagare och konstnärer.

Bergskraft Bergslagen

Stödmottagare Ljusnarsbergs kommun,

Medfi nansiär: Arbetsförmedlingen 2 387 989 kr

Askersunds kommun 141 833 kr

Degerfors kommun 107 250 kr

Fagersta kommun 168 358 kr

Filipstads kommun 100 500 kr

Hällefors kommun 121 875 kr

Lindesbergs kommun 274 250 kr

Ljusnarsbergs kommun 185 650 kr

Ludvika kommun 277 750 kr

Länsstyrelsen i Västmanlands län 295 246 kr

Nora kommun 127 375 kr

Norbergs kommun 48 750 kr

Region Dalarna 568 750 kr

Region Värmland 162500 kr

Regionförbundet Örebro län 1 108 478 kr

Sandvikens kommun 127 000 kr

Smedjebackens kommun 104 500 kr

Örebro universitet 1 681 744 kr

Östhammars kommun 224 750 kr

Kommuner som ingår. Askersund, Degerfors, Fagersta, Filipstad, Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg, Ludvika, Nora, Norberg, Sandviken, Smedjebacken och Östhammar.

Beviljat EU-stöd: 8 214 548 kr

Insatsområde: Innovativa miljöer

Mål

Projektet har tre huvudmål, det första är att skapa innovativa och kreativa mötesplatser för att stimulera och stärka företag för etablering och tillväxt inom bergsbruk och bergsbruksrelaterat miljöarbete. Det andra målet är att skapa arbetstillfällen genom att senast 2012 ta beslut om två nya gruvor. Det tredje målet är att skapa nya företag och arbetstillfällen inom små och medelstora företag genom utveckling av nya metoder och ny teknik för att söka lösningar på ett sammansatt miljöproblem (tillväxtverket, 2007b).

Resultat

Bergskraft bergslagen har varit framgångsrikt i att nå sina mål, under projektperioden har flera välbesökta seminarier ägt rum, ett nätverk för kvinnor inom bergsbruk har skapats. En ny gruva har öppnats under projektperioden och långt gångna planer finns för fyra gruvor till. Ansökan om ytterligare ett projekt med syfte att utreda hur samhället kan få största möjliga nytta av bergsbrukets återkomst har gjorts. Projektets resultat har lett till bildandet av en ekonomisk förening med syfte att fortsätta att driva utvecklingen inom bergsbruk och relaterad miljöteknik. Föreningen har två dotterbolag och sex anställda (Slutrapport Ärende 40329: Bergskraft bergslagen, 2007).

Påverkan

Projektet bergskraft bergslagen omfattar 13 kommuner tre av dem har visioner som korrelerar med projektet. Askersund kommun har en vision om en ekonomiskt hållbar tillväxt och här kan utökad gruvdrift bli ett sätt att uppfylla den delen av visionen. Askersund har också ekologiskt hållbar tillväxt som en del av sin vision, vilket är svårt att förverkliga i och med gruvdriften. Degerfors tar upp förutsättningar för arbete i visionen, något som på sikt kan bli verklighet i och med ökad gruvdrift. Norberg kommun har en vision om ett varierat och dynamiskt näringsliv, något som kan sammanfalla med projektet bergskraft bergslagen. Filipstad, Hällefors och Sandvikens kommuner saknar visioner och mål och i de övriga sju kommuner som ingår kan inte visionerna anses uppfyllda eller delvis uppfyllda tack vare projektet bergskraft bergslagen.

Merkoll

Stödmottagare: Länstrafiken Mälardalen,

Medfinansierare:

Askersunds kommun: 69 000 kr

Banverket: 1 121 900 kr

Eskilstuna kommun: 86 736 kr

Hallsbergs kommun: 36 963kr

Hallstahammars kommun: 52 931 kr

Hällefors kommun: 69 000 kr

Kumla kommun: 1 092 836 kr

Laxå kommun: 160 000 kr

Lindesbergs kommun: 436 990 kr

Ljusnarsbergs kommun: 135 497kr

Länsstyrelsen i Västmanlands län: 300 000 kr

Länstrafiken Mälardalen AB: 6 435 617 kr

Nora kommun: 62 500 kr

Norbergs kommun: 1 000 000 kr

Regionförbundet Örebro län: 6 248 226 kr

Sala kommun: 295 000 kr

Vägverket: 1 811 962 kr

Västerås kommun: 4 775 000 kr

Västmanlands läns landsting: 358 750 kr

Örebro kommun: 1 275 000 kr

Örebro läns landsting: 773 000kr

Ingående kommuner: Arboga, Askersund, Degerfors, Eskilstuna, Fagersta, Hallsberg, Hallstahammar,

Hällefors, Karlskoga, Kumla, Kungsör, Köping, Laxå, Lekeberg, Lindesberg,

Ljusnarsberg, Nora, Norberg, Sala, Skinnskatteberg, Surahammar, Västerås och Örebro.

Beviljat EU- stöd: 13 788 335

Insatsområde: Tillgänglighet

Mål

Syftet med projektet Merboll är att skapa samarbetsformer mellan intressenter samt att ta fram underlag för standardlösningar för trafikering, information, regler och ansvarsfördelning. Syftet är också att peka på infrastrukturåtgärder som utvecklar kollektivtrafiken och minskar klimatpåverkan samt gör resan attraktiv. (Tillväxtverket, 2009b)

Resultat

Inom ramen för projektet MerKoll har en rad mindre projekt genomförts. Till exempel har en förstudie med syfte att undersöka möjligheten att höja standarden på vissa järnvägssträckor för att på så sätt öka möjligheten att pendla genomförts. En metod för samplanering av skolskutsar och linjetrafik har tagits fram, förhoppningen är att effektivisering genom sammutnyttjande av befintliga bussar. En satsning på ökad kollektivtrafik till kulturevenemang och en inventering av resecenter i kommunerna har gjorts. Projektet MerKoll har lett till ökat samarbete mellan kommunerna och länsstyrelserna vilket har inneburit en bättre och mer effektiv kollektivtrafik i projektområdet. Projektet har inte syftat till att skapa nya arbetstillfällen utan har verkat för att människor ska kunna bo kvar i de glesbefolkade områdena (Slutrapport: Ärende 145226: MerKoll, 2009).

Påverkan

Av de 21 kommuner som deltagit i projektet MerKoll är det sex kommuner som har en vision som tydligt anknyter till projektet. Fagersta, Hallsberg, Köping, Lindesberg och Norberg har alla med god kollektivtrafik i sina visioner. Karlskoga har med ”samverkan som gör skillnad” i sin vision vilket också anknyter till projektet MerKoll. Askersund kommun har med att hela kommunen ska leva i sin vision och Kumla kommun tar upp en levande småstad. Båda visionerna kan anses indirekt anknyta till god kommunikation och projekter MerKoll. Kungsör kommun och Surahammar kommun saknar visioner och mål. De övriga kommunerna som berörs kan inte sägas ha en vision som knyter an till projektet.

Diskussion

Syftet med min uppsats var att genom att använda exempel från olika geografi ska delar av Sverige undersöka hur den översiktliga planeringen i Sverige påverkas av EUs ekonomiska infl ytande. Genom att studera översiktsplaner, projektansökningar, slutrapporter samt intervju personerna med relevant koppling till ERUF i Sverige har jag uppfyllt syftet. En stor del av arbetet bakom uppsatsen var att förstå hur EU fungerar och vilken roll ERUF har i EU men också vilken roll ERUF har i Sverige. Litteraturstudie som metod har varit ett bra hjälpmedel för att förstå hur de olika instanserna hänger samman. Jag upplever dock att det har varit svårt att hitta artiklar och böcker som kan hjälpa mig att svara på frågan om hur EUs strukturfonder påverkar EU. Mycket av den litteratur som finns är ett par år gammal vilket i det här sammanhanget gör att mycket har hunnit förändras.

Genom att studera projektansökningar och slutrapporter för flera olika projekt i de båda regionerna fick jag en bild av hur påverkan på de ingående kommunerna kunde se ut. Mitt resultat bygger på en jämförelse mellan de olika berörda kommunernas mål och visioner i översiktsplanen och de effekter som de utvalda projekten själva anger att de har haft. Dessa projekt utgör dock en mycket liten del av den totala mängden projekt som genomförts. En jämförelse med andra projekt och kommuner skulle möjligen ge ett annorlunda resultat. Fem av sex projekt valde jag ut genom att söka bland alla slutförda projekt i tillväxtverkets projektbank. Genom att ha kontaktat berörda länsstyrelser samt tillväxtverket tidigare hade jag kunnat få hjälp att hitta projekt som tydligare visar på vilken påverkan ERUF har på kommunernas utveckling. Jag anser dock att det ligger en styrka i att välja tre projekt som inte är de bästa exemplen, trots allt är ju de flesta projekt inte de bästa exemplen utan bara en liten del av en större helhet. Det sjätte projektet Kramfors resecentrum fick jag tips om från Anders Risberg när jag intervjuade honom.

Visioner och mål i ingående kommuners översiktsplaner var ett bra redskap för att ta reda på vad kommunerna vill och hur de planerar att utvecklas. Informationen från de olika kommunerna varierade dock stort, en del kommuner har genomarbetade och långtgående visioner för framtiden medan några kommuner helt saknar visioner och mål. Anledningen till variationerna är storlek på kommunen och hur gammal översiktsplanen är. Generellt innehåller översiktsplanerna mindre av mål och visioner ju äldre de är. Då kommunerna arbetar med nya översiktsplaner har jag valt att använda dem i de fall handlingarna har kommit så långt som till samråd.

Sammantaget har de olika komponenterna i litteraturstudien bidragit till att ge en god helhetsbild av hur ERUF påverkar översiktsplaneringen i Sverige. Jag genomförde också intervjuer med Göran Theolin, Anders Risberg, Per Gränsjö och Anna Carlsson alla har de en stark koppling till ERUF i Sverige. Göran Theolin träffade jag på Tillväxtverket i Stockholm

de övriga intervjuerna genomfördes via telefon.

Alla intervjuerna gav mig mycket information som jag hade haft svårt att hitta på annat sätt. Samtalen väckte följdfrågor och breddade min kunskap om ERUFs roll i Sverige. Jag upplevde dock att det är mycket lättare att genomföra intervjuer när jag har träffat den jag intervjuar personligen. I alla intervjuer fick jag tips på personer som kunde vara relevanta för mig att kontakta. Jag valde dock att inte utvidga uppsatsen med fler intervjuer även om jag är övertygad om att de hade stärkt min uppsats, detta val gjorde jag för att kunna hålla mina tidsramar. Ett av mina mål inför uppsatsen var att få intervju EU minister Cecilia Ohlsson, jag försökte därför kontakta henne under flera månader men lyckades tyvärr inte. Under arbetets gång har jag vid flera tillfällen kommit i kontakt med personer som är förvånade över EUs strukturfonder faller inom ramen för vad Landskapsarkitekter sysslar med.

Efter att ha undersökt hur strukturfonderna påverkar svensk översiktsplanering är jag övertygad att det är nödvändigt för oss att kunskap om vilket inflytande EU har över planeringen, både på nationellt och genom styrdokument och förordningar. Det vi inte vet något om har vi inte heller någon chans att påverka.

Jag gick in i mitt examensarbete med föreställningen att pengarna från ERUF påfinansierade projekt om innebär att utvecklingen i regionerna blev svårare för kommunerna att påverka. Min bild av hur kommunerna påverkades av ERUF var till stor del grundad i att jag inte förstod hur nära kommunerna och länen arbetar med de operativa programmen. Jag hade inte heller någon kunskap om kommunernas roll i partnerskapssamarbetet. Under den här terminen har jag fått en större förståelse för de instanser som påverkar kommunerna på olika sätt. Därutöver har jag fått en delvis ny syn på hur Sverige är en del av EU. EU förändras hela tiden och det gör strukturfonderna också. Just nu planläggs den kommande programperioden 2014-2020. För 27 länder att komma överens om strukturfondernas budget och utformning verkar vara en nästintill omöjlig uppgift. EUs påverkan på dess medlemsländer förändras hela tiden i och med att det kommer nya fördrag och mål men också med flera nationella förändringar. Därför kommer ämnet ständigt att vara relevant att utforska vidare.

Reflektioner

Jag har valt intervjuer som en del av min metod, att formulera frågor till de jag skulle intervjuas utgjorde en viktig del av arbetet då vilka frågor jag ställer starkt påverkar mitt resultat. Intervjuerna måste ske tidigt i arbetsprocessen för att kunna utgöra en bas att bygga vidare på. Detta innebär dock att min egen kunskap om ERUF inte var särskilt omfattande då frågorna formuleras. En del av de frågor jag ställde i mina intervjuer har under arbetets gång visat sig irrelevanta för att nå mina resultat, något som dock var svårt att veta i förväg. Några frågor hade jag nu i efterhand med den ökade kunskap jag fick under arbetets gång formulerat annorlunda. Jag upplever att det har varit en balansgång att ha

tillräcklig kunskap för att formulera de frågor jag velat ställa samtidigt som jag vill användaresultatet från intervjuerna som en bas att bygga vidare på.

ERUF utvecklas och förändras i och med varje ny sjuårsperiod, därför kommer det även framöver att vara intressant att studera hur ERUF påverkar kommunerna i Sverige. Det kan också vara intressant att undersöka om kommunerna blir bättre på att utnyttja ERUF för att nå sina mål och om det finns någon skillnad mellan Sveriges olika kommuner?

Slutsatser

ERUF påverkar kommunerna på flera olika sätt, både genom det finansiella stödet som gör det möjligt för kommuner att snabbare förverkliga sina visioner men också genom att kommunerna hittar nya vägar för samarbete. Kommunerna har representanter i strukturfondspartnerskapet som väljer ut vilka projekt som skall godkännas för EU stöd, detta ger en god inblick i vilka projekt som drivs och underlättar för att hitta samarbetspartners för framtida projekt.

Kommunernas representanter deltar också i utformningen av de regionala utvecklingsprogrammen vilket leder till att kommunerna måste samarbeta och kompromissa för att hitta en gemensam utvecklingsväg. I de projekt jag har studerat finns det en stor regional skillnad, i regionen Mellersta Norrland ingår en kommun i varje projekt, till skillnad från i Östra Mellansverige där det oftare är många kommuner involverade i samma projekt. Att det är vanligt med en-kommuns-projekt i Mellersta Norrland ökar deras möjligheter att utforma projekten för att passa kommunernas visioner och målbilder.

Att projekten i regionen Mellersta Norrland består av en kommun kan bero på att regionen tilldelas nästan dubbelt så mycket pengar som regionen Östra Mellansverige. Om varje kommun i östra mellan Sverige skulle driva egna projekt skulle det bli en väldigt stor mängd små projekt då regionen innehåller 52 kommuner att jämföra med Mellersta Norrlands 14 kommuner. Värt att notera är också att om det stöd som Östra Mellansverige kan söka skulle slås ut på befolkningen i regionen skulle det bli ca 70 kr per individ medan motsvarande resultat i Mellersta Norrland skulle bli ca 4320 kr per individ. Utbetalningarna från ERUF sker inte för ens projekten är avslutade och godkända, detta gör det svårt för små projektägare som inte klarar av att ligga ute med kostnaden för projektet.

Enligt min jämförelse mellan ansökningshandlingar, slutrapporter och översiktplaner framkom att de projekt som består av en kommun har oftare genomfört projekt som är relevanta för uppfyllandet av visionerna och målen i översiktplanen. Även i de projekt som innehåller fl era kommuner har några kommuner uppfyllt en del av sin vision genom projektet. Det vanligaste resultatet som jag har sett är att stödet från ERUF används för att påskynda projekt som skulle ha genomförts i alla fall om än på längre sikt. Kramfors kommun har använt möjligheten att söka EU stöd till att göra något mer av ett redan befintligt projekt, i Kramfors fall Botniabanan/Ådalsbanan. I Nora kommun genomfördes

projektet bryggeriet som inte direkt svarar mot kommunens vision men som inte heller går på tvärs med den. Ett sådant fall kan ses som om kommunen har spenderat EU stödet felaktigt, mer troligt skulle jag vilja säga är att Nora kommun har en föråldrad översiktsplan där visionen inte längre är aktuell. Att översiktsplanerna i många kommuner är från 90-talet kan innebära att det inte finns något stöd i översiktsplanerna när kommunen vill identifiera vilka projekt de bör satsa på. Örnsköldsvik kommun antog sin översiktsplan 2012 vilket innebär att de har haft möjlighet att utforma den på ett sådant sätt att den underlättar för kommunen att söka EU stöd i framtiden, om de har gjort så går inte att svara på utan att studera frågan vidare.

Askersund kommuns vision innehåller ett mål om att kommunen skall ha en ekologisk tillväxt något som inte är förenligt med gruvdrift vilket är det huvudsakliga målet med projektet Bergskraft bergslagen. Det är svårt att säga om kommunen medvetet har gått en annan väg än den de siktar mot i sin vision och varför de i så fall har gjort så, det ska dock sägas att Askersunds översiktsplan inte är antagen än utan bara på samrådstadiet vilket innebär att deras visioner och mål antagligen såg annorlunda ut när de gick in i projektet.

I arbetet med att jämföra ansökningshandlingarna och slutrapporterna med kommunernas översiktsplaner har jag varit hänvisad till kommunernas och projektens egna material något som kan ses som ett problem då det gör det svårare att bibehålla ett kritiskt förhållningssätt. En slutsats som jag dock anser mig kunna dra är att det är de stora kommunerna i de två nordligaste regionerna som är de stora vinnarna på stödet från ERUF, de har resurser att ansöka om medel och att medfinansiera projekt samtidigt som de kan välja att utforma projekten på det sätt de finner bäst utan att behöva kompromissa med andra kommuner.

Om reglerna förändrades så att i alla fall en del av stödet från ERUF kan betalas ut under projektets gång ökar möjligheten för mindre organisationer att driva projekt med stöd från ERUF. Vilket skulle ge en större mångfald i projekten. Sverige är ett rikt land i EU trots det är pengarna från ERUF viktiga för många kommuner i Sverige även om de inte är nödvändiga för utvecklingen i landet. Theolin framhöll att medlen från ERUF är de enda sättet för kommunerna att växla upp sina pengar till utvecklingsprojekt. Detta är något som bör beaktas, kanske skulle ett liknande nationellt system kunna införas om Sverige i framtiden inte kvalificeras för strukturfondsmedel.

Det finns en mentalitet bland medlemsländerna i EU att vilja ha tillbaks så mycket som möjligt av det de har betalt in till unionen via medlemsavgiften. Om ERUF styrs för hårt uppifrån finns det risker med att de enskilda ländernas behov inte överensstämmer med EU:s mål vilket skulle kunna leda till att projekt genomförs enbart för att få tillbaks pengar i stället för att det finns ett verkligt behov. Inför programperioden 2014-2020 har många länder framfört åsikter om att strukturfonderna bör reformeras och inte längre omfatta alla

regioner i EU. Om ERUF medlen endast omfattade de länder och regioner som har ett reellt behov skulle risken för att projekt genomförs bara för att få till baks så mycket som möjligt av medlemsavgift en minska. Det övergripande målet för strukturfonderna är att minska skillnaderna mellan länder och regioner inom EU. Därför skulle det kunna ses som kontraproduktivt att strukturfondernas medel tilldelas alla regioner inom unionen, även om de inte delas lika. Om strukturfondernas medel endast gick till de regioner med ett verkligt behov skulle klyftorna i Europa antas kunna minska snabbare.

Referenser

Intervjuer

Anna Carlsson, Telefonintervju 2012-11-18

Anders Risberg, Telefonintervju 2012-11-02

Göran Theolin, Tillväxtverket Götgatan 74, 2012-11-08

Per Gränsjö, Telefonintervju 2012-11-09

E-post:

Tillväxtverket: Lisa Spathon, Lisa.Spathon@tillvaxtverket.se, 2012-11-22

Slutrapport: 140614, Slutrapport 42046, Slutrapport: 145226, Slutrapport: 39711, Slutrapport: 40329, Slutrapport: 145230).

Kungsör kommun: Gunnar Karlsson, Gunnar.Karlsson@kungsor.se, 2012-11-28

Kungsör kommun Översiktsplan.

Telefonkontakt

Surahammar kommun: Lisbeth Tägtström, 0220 - 390 26 , 2012-11-19,
angående Surahammar kommuns Översiktsplan

Tryckta referenser

Andersson, F (2008.) Regionalpolitikens geografi , Introduktion: En regional politik i förändring. Malmö: Studentlitteratur

EU-upplysningen (2007). Din guide till EU stöd, Regional utveckling och sammanhållning. Stockholm: EU-upplysningen ss 76-93

EU-upplysningen (2007). Din guide till EU stöd, Att söka EU-stöd, Stockholm: EU-upplysningen ss 12-13.

Forsberg, G (2005). Planeringens utmaningar och tillämpningar, Kristianstad: Uppsala publishing house ss 266-302.

Näringsdepartementet, (2007). En nationell strategi för regional konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning 2007-2013. Stockholm: Danagårds grafiska.

Elektroniska referenser

Arboga kommun (2009) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.arboga.se/Documents/Planer%20och%20program/%C3%96versiktliga%20planer/%C3%96versiktsplan%20Arboga%20kommun%20antagandehandling%20091026.pdf> (2012-10-04)

Askersund kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.askersund.se/download/18.d0a4e77135160a1bc780005808/%C3%96versiktsplan_Askersund_samr%C3%A5dshandling.pdf (2012-10-04)

Boverket (2012). Lagens utveckling. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.boverket.se/Vagledning/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/Lagens-innehall-utveckling/> (2012-12-04)
Degerfors kommun (1990) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.degerfors.se/download/18.c43aa6711dd1f1dd478000231/Oversiktsplan_1999.pdf (2012-10-15)

Eskilstuna kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.eskilstuna.se/Global/SBF/Planavdelningen/%C3%96P%20utst/Del1%20original%20MQ.pdf?epslanguage=sv> (2012-11-07)

EU- upplysningen, (2012). Lissabonfördraget. (Elektronisk). Tillgänglig <http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Om-EUs-lagar-och-beslutsfattande/EUs-fordrag/Lissabonfordraget/> (2012-12-03)

Europa (2010). Sammanfattning av EU-lagstiftningen, Allmänna bestämmelser Eruf - ESF - Sammanhållningsfonden (2007-2013). (Elektronisk). Tillgänglig: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/g24234_sv.htm (2012-10-18)

Europeiska gemenskapernas kommission (1998) Reform av strukturfonderna (Elektronisk). Tillgänglig:<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1998:0131:FIN:SV:PDF> (2013-01-09)

Europeiska kommissionen, (2012). Europeiska regionala utvecklingsfonden. (Elektronisk). Tillgänglig: http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/regional/index_sv.cfm (2012-12-10)

EU-upplysningen, (2012). EUs historia. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Sa-bildades-EU/> (2012-10-18)

Fagersta kommun (2007) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.fagersta.se/om-fagersta/oversiktsplan-> (2012-10-14)

Filipstad kommun (1990) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.filipstad.se/toppmeny/byggabomiljo/planerkartor/oversiktsplan.4.319c5d1c135d98d5df180001435.html> (2012-10-14)

Hallsberg kommun (2010) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.hallsberg.se/boochetablara/planering/nyoversiktsplanforhallsbergskommun.4.5661a54d11c-21dac72580001267.html> (2012-10-14)

Hallstahammar kommun (2011) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.hallstahammar.se/Documents/Bo%20och%20Bygga/%C3%96p/Laga%20kraft/Del%201_lagakraft_tryck_mini.pdf (2012-10-24)

Hällefors kommun (2007) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.bmb.se/download/18.164ced6f12c5932af24800018882/1295873535727/Oversiktsplanen_2007-2010.pdf (2012-10-14)

Karlskoga kommun (2011) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.bmb.se/download/18.164ced6f12c5932af24800018882/1295873535727/Oversiktsplanen_2007-2010.pdf (2012-10-15)

Kramfors kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.kramfors.se/index.asp?s=1&id=2637> (2012-10-29)

Kumla kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.kumla.se/download/18.4a0b3f9812dd965948080007820/1298894805133/%C3%B6versiktsplan+mark-+och+vattenanv%C3%A4ndning+del+1.pdf> (2012-10-05)

König (2012). European Review, 20. Reform of the EU Cohesion Policy, ss 252-263. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=8520648> (2012-11-20)

Köping kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.koping.se/boende-miljooch-trafik/kommunens-planarbete/antagen_oversiktsplan/dokumentlista/ (2012-10-14)

Laxå kommun (2008) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.laxa.se/download/18.7634911611edb1e8cb680003170/1232549038546/oplaxa.pdf> (2012-10-11)

Lekeberg kommun (1998) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.lekeberg.se/Page-Files/1459/FRAMTIDEN%20I%20LEKEBERG%20%C3%96versiktsplan%20f%C3%B6r%20Lekebergs%20kommun%201998.pdf> (2012-10-15)

Lindesberg kommun (2007) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.bmb.se/download/18.164ced6f12c5932af24800018882/1295873535727/Oversiktsplanen_2007-2010.pdf (2012-10-15)

Ljusnarsberg kommun (2002) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.bmb.se/download/18.164ced6f12c5932af24800018884/1295873559168/%C3%B6versiktsplan.pdf> (2012-10-18)

Ludvika kommun (1990) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.ludvika.se/download/18.4ce85881129afa27a9180_001136/1280135798176/%C3%96P90.pdf (2012-10-19)

Länsstyrelsen i Stockholms län (2012) EU:s strukturfonder (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/om-lansstyrelsen/eu-och-internationellt/eus-strukturfonder/Pages/default.aspx?keyword=eus+budget> (2012-12-04)

Länsstyrelsen i Stockholms län, (2012). Program för territoriellt samarbete (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/sv/om-lansstyrelsen/eu-och-internationellt/eus-strukturfonder/territoriellt-samarbete/Pages/default.aspx?keyword=eu+strukturfonder> (2012-11-26)

Milio, S (2012). From Policy to Implementation in the European Union: The Challenge of a Multi-Level Governance System. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://site.ebrary.com/lib/slub/doc-Detail.action?docID=10445308> (2012-12-19) Ss 3-19

Nora kommun (1999) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://nora.se/download/18.c534d-061328c9ad3008000544/1_Nora_%C3%96P_hela.pdf (2012-10-07)

Norberg kommun (2011) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.norberg.se/index.php?option=com_fl_exicontent&view=items&cid=439:forstasidesnyheter&id=1536:oversiktsplan-for-norberg-2011&Itemid=1 (2012-10-19)

Petzold, (2008). Panorama Magazine nr 26, EU Cohesion Policy 1988-2008: Investing in Europe's future (Elektronisk). Tillgänglig: ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag26/mag26_sv.pdf (2012-11-29)

Regeringen, (2012). Regionala strukturfondsprogram (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/sb/d/9724/a/91344> (2012-09-27)

Sala kommun (2002) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.sala.se/Bygga-bo/Detalj--oversiktsplan/Oversiktsplanering/Plan-for-Sala-ekokommun/> (2012-11-01)

Sandviken kommun (1990) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://sandviken.se/bygabomiljo/stadsplanering/oversiktsplanering/oversiktsplan1990.4.5186480a13ab80d2f1740e3.html> (2012-10-17)

Skinnskatteberg kommun (2006) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.skinnskatteberg.se/attachments/142_151_oversiktsplan_2006.pdf (2012-10-09)

Smedjebacken kommun (2004) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.smedjebacken.se/download/18.50dfd0bb13a6a9ffa57703/1351001620195/%C3%B6versiktsplan.pdf> (2012-10-18)

Svenska ESF rådet, (2011). Strukturfonderna (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.esf.se/sv/ESFi-EU/Strukturfonderna/> Tillgänglig 2012-10-18

Svensson (2012). Påverkansarbete i ett flernivåstyre. (Elektronisk) Tillgänglig: https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/30344/1/gupea_2077_30344_1.pdf (2012-12-18)

Sveriges kommuner och landsting, (2010). EU i lokalpolitiken (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.skl.se/vi_arbetar_med/eu/eu_paverkar (2012-11-29)

Tillväxtverket (2007a) Ärende 39711: Framtid Ånge - Etablering & Inflyttning (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=39711> (2012-10-04)

Tillväxtverket (2007b) Ärende 40329: Bergkraft bergslagen (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=40329> (2012-10-10)

Tillväxtverket (2008) Ärende 41046: Kramfors Resecentrum (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=41046> (2012-10-04)

Tillväxtverket (2009a) Ärende 140614: En skärgård i världsklass (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=140614> (2012-10-04)

Tillväxtverket (2009b) Ärende 145226: MerKoll (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=145226> (2012-10-10)

Tillväxtverket (2009c) Ärende 145230: Förstudie, Kvarteret bryggeriet (Elektronisk) Tillgänglig <http://projektbank.tillvaxtverket.se/fritext/search?id=370519> (2012-10-10)

Tillväxtverket (2011) Regionalt strukturfondsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning i Mellersta Norrland (Elektronisk). Tillgänglig: <http://publikationer.tillvaxtverket.se/ProductView.aspx?ID=1247> (2012-10-15)

Tillväxtverket, (2012a). Horisontella mål. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/omeuprogram/ordforklaringar/ord/horisontellamal.4.21099e4211fd-ba8c87b800016899.html> (2012-11-25)

Västerås kommun (2012) Översiktsplan. Elektronisk. Tillgänglig: <http://www.vasteras.se/>

Tvarsnittsdokument/Byggnadsn%C3%A4mnd/%C3%96P2026%20Antagen.pdf (2012-11-15)

Ånge kommun (2008) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.ange.se/ange/403.html> (2012-10-18)

Örebro kommun (2010) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.orebro.se/download/18.4a9156491277aada61080005806/%C3%96versiktsplan+%C3%96rebro+kommun_2010.pdf (2012-10-25)

Örnsköldsvik kommun (2012) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.orebro.se/download/18.4a9156491277aada61080005806/%C3%96versiktsplan+%C3%96rebro+kommun_2010.pdf (2012-11-02)

Östhammar kommun (2003) Översiktsplan. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.osthammar.se/Documents/Boende,%20milj%C3%B6och%20h%C3%A4lsa/Kansliet%20%C3%96P/%C3%96P/Del%20I.pdf> (2012-10-21)